

De menselijke geest is een wonder van wispelturigheid of associatief talent, net wat je wilt. Want hoe valt anders te verklaren dat ik op zaterdag 5 november 2016, om 11:09:45 uur die boom voor ons huis wel móest fotograferen?

Ik was bezig met corrigeerwerk. Nóg een keer met de fijne stofkam door de teksten van Martijn die in het boek van, over, voor hem zullen staan. Ik las zijn artikel *Er is alleen maar buitenkant* dat aldus begint: "Ik werkte aan een artikel over Reve, ik werkte aan een artikel over Simon Finch, ik werkte aan een interview met Bubb Kuyper. 'De tijd gaat voorbij met wikken en wegen / Van het voor en het tegen, gaat de tijd voorbij' (Liselore Gerritsen). Het werd begin januari, het werd half januari en het werd – als elk jaar, zou je welhaast zeggen – weer verkiezingstijd."

Opnieuw dacht ik – ja, juist dit artikel heb ik al meermalen gelezen: wat mooi dat Martijn hier Liselore Gerritsen citeert en dan nog wel deze tekst. Het was ver voor de tijd dat onze zonen U2, Dire Straits en Nick Cave gingen bewonderen. Liselore was in ons gezin populair¹, thuis en in de auto, op weg naar verre landen. Haar lied *Oktoberkind* – Martijn vond dat het voor hém geschreven was. Maar op zaterdagmorgen 5 november maakte mijn geest een heel andere sprong, naar haar lied *De boom*, een herfstlied. Met een prachtige pianopartij² die enkele keren door ons werd gebruikt als we op feesten en partijen een lied zongen.

Blaad'ren vallen van de boom
Nacht stormt wakker
Dag wordt droom
Leven zonder zomergroen
Lijkt hem even niets te doen
Zijn blaad'ren vallen als een zucht
Maar hij strekt zijn armen naar de lucht
In zijn hoop op straks weer bloeien
Want de zomer komt terug

De herfst, het jaargetijde van het vooruit verlangen: de zomer komt terug. De zomer en winter, de jaargetijden van het *Zijn*: de natuur is tot volle wasdom gekomen of juist tot stilstand. De lente – de tijd van het *Worden*; de herfst – de tijd van het *Afsterven*, maar juist daarin de tijd van het verlangen, de hoop.

Het is niet verwonderlijk dat nogal wat dichters juist over de herfst zulke prachtige gedichten hebben geschreven – het zijn de dichters van het verlangen. Dat is heel anders met gedichten over de winter. Armoe troef. Zelfs door mij gewaardeerde of bewonderde dichters als Rutger Kopland en Ida Gerhardt lukte het niet goed. Van Gerhardt is bijvoorbeeld het volgende wintergedicht dat je snel weer kunt vergeten:

De sterren wintertintelen
en de maan
doorschijnt de melkwegnacht.
Het kraakt van sneeuw op de aarde
waar ik ga,
een nieteling, een adem wit,
een ademdamp van liefde en poëzie.

Nee, dan maar snel terug naar de herfst, naar de herfstdichter bij uitstek, Rainer Maria Rilke. Hij schreef het mooiste denkbare herfstgedicht: hij ervaart hoe de tijd is gekomen dat de natuur zich voltooit; nog twee zuidelijke dagen voor het laatste zoet in de krachtige wijn en dan ...

Herbsttag

Herr: es ist Zeit. Der Sommer war sehr groß.
Leg deinen Schatten auf die Sonnenuhren,
und auf den Fluren laß die Winde los.

Befieh den letzten Früchten voll zu sein;
gieb ihnen noch zwei südlichere Tage,
dränge sie zur Vollendung hin und jage
die letzte Süße in den schweren Wein.

Wer jetzt kein Haus hat, baut sich keines mehr.
Wer jetzt allein ist, wird es lange bleiben,
wird wachen, lesen, lange Briefe schreiben
und wird in den Alleen hin und her
unruhig wandern, wenn die Blätter treiben.

Toen ik dit gedicht las en herlas kwam er – ja, zo gaat dat – weer zo'n opvallende gedachtesprong.

Rilke leefde sterk vanuit zijn beleving geen vaderland te hebben: *Wie nu geen huis heeft zal er geen meer bouwen.*

In ons huis brandt de kachel. Ik kijk uit het raam, ik zie die herfstboom weer 'in zijn hoop op straks weer bloeien'. Maar wat moeten die miljoenen vluchtelingen die nu geen huis hebben om in te wonen, misschien nog niet eens een tent om hun lichamen te beschermen tegen kou en vocht? Wat moeten wij?

¹ In 1983 kochten we de bundel *Oktoberkind* van Liselore Gerritsen en we hadden meerdere LP's van haar

² Een digiboef heeft een deel van mijn laptop versleuteld. Ik kan deze muziek daarom helaas niet laten horen. Mocht iemand de muziek hebben of weten te vinden op internet of Cd, graag!